

**ТВОРИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
У ПРЕДМЕТНО-ПЕРЕТВОРЮВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
З ОБ'ЄКТАМИ ПРИРОДИ**

У статті розкрито шляхи використання літературних творів В. Сухомлинського в процесі формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи. Підґрунтям для даного процесу формування обрано наукові погляди О. Леонтєва (макроструктура людської діяльності), І. Бега (створення емоційного образу як мотиву; внутрішній зміст дії). Розглянуто механізм виникнення мотиву, який забезпечує процес створення емоційного образу під час розгортання соціальних ситуацій як виховних; надано уваги покроковій роботі педагога з літературними творами В. Сухомлинського; розкрито вживання змісту зазначених творів, як основи, для розгортання сюжетно-рольових, дидактичних, рухливих ігор з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: соціально-доцільна поведінка, предметно-перетворювальна діяльність дітей старшого дошкільного віку, літературні твори В. Сухомлинського, сюжетно-рольові ігри, дидактичні ігри, рухливі ігри.

На сьогодні залишається актуальним та затребуваним процес соціалізації дітей старшого дошкільного віку у всіх його багатогранних проявах. Формування соціально-доцільної поведінки у старших дошкільників зумовлює вибір засобів, які, у своїй сукупності та взаємодії, спроможні забезпечити реальні прояви дій та ставлень дітей до ровесників та об'єктів природи, розширити досвід таких провів. Одним із таких засобів є літературні твори В. Сухомлинського, що складають його педагогічну спадщину.

Аналіз історіографічних джерел дозволив дійти висновку, що матеріали педагогічної спадщини В. Сухомлинського є предметом вивчення та здійснення науковцями історико-педагогічних досліджень (Н.Безлюдна, Г.Бондаренко, Л. Заліток, Л. Ткачук), створення монографій (О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.); розгляду процесу виховання (Л.Бондарь, В. Будаєв, І. Зязюн, Б. Кваша (педагогічна система В. Сухомлинського), Г. Калмиков, В.Кіндрат,

Г.Кондратенко, В. Кузьменко, П. Лисенко, Л. Мамчур, М. Мухін, О. Пехота, О. Рідкоус, Є. Родчанін, Л. Савка, Н. Слюсаренко, С. Соловейчик). Дослідниками (Л. Калузька, Л. Покроєва, Г. Рибіна, Г. Сухорукова) виокремлено та вивчено погляди В. Сухомлинського на виховання дітей дошкільного віку.

Окрему частину педагогічної спадщини відомого науковця та практика складають літературні твори, зміст яких дозволяє занурити старших дошкільників у процес створення емоційного образу як мотиву до дії та прояву ставлення до ровесника та об'єкта природи, які у вище зазначених дослідженнях не розглядались, що зумовлює їх вивчення та введення до навчально-виховного процесу дітей старшого дошкільного віку у вище зазначеному аспекті.

Мета статті: розкрити шляхи використання літературних творів В. Сухомлинського в процесі формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальні діяльності з об'єктами природи.

Побудова процесу формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи ґрунтується на процесі задоволення потреби дитини старшого дошкільного віку та визначається цілеспрямованою діяльністю. Послуговуючись науковими поглядами О. Леонтєва (макроструктура людської діяльності), І. Беха (створення емоційного образу як мотиву; внутрішній зміст дії) ми дійшли висновку, що першочерговим завданням є надання дитині мети предметно-перетворювальної діяльності, щоб задовольнити її потреби та сформувані потреби: у спільній діяльності, спілкуванні з ровесником, у предметно-перетворювальній діяльності, в яскравих та сильних переживаннях [1; 5]. Це надасть змоги дитині співвіднести власні уявлення про себе з об'єктивним змістом мети такої діяльності, віднайти засоби оволодіння метою. Водночас, ми спирались на досвід дітей старшого дошкільного віку.

Маємо сформувані мотив, за якого дитина може реалізувати власну потребу. Механізм виникнення мотиву забезпечує процес створення

емоційного образу під час розгортання соціальних ситуацій як виховних. Ми підібрали літературні твори В. Сухомлинського, зміст яких відображає мету предметно-перетворювальної діяльності, яка підкорена потребам дітей; суспільні вимоги, з якими потрібно працювати під час розгортання соціальних ситуацій, та які насичені діями ровесників, дорослих, ставленням дітей до ровесників, ставленням дорослих до дітей, до об'єктів природи, як образи сприймання, емоційні образи. Починаємо працювати із твором, звертаючи увагу на розгляд самої суспільної вимоги, надаємо дітям інформацію про суспільну вимогу. У таблиці 1 подано приклади роботи для вихователів за літературними творами В. Сухомлинського [8].

Таблиця 1

Приклади роботи за літературними творами В. Сухомлинського.

Створення мотиву/Літературний твір	«Чорнобривці», В. Сухомлинський	«Ромашка і струмок», В. Сухомлинський
Потреби дітей, які маємо задовольнити та можемо сформулювати	-у пізнанні світу; -у яскравих та сильних переживаннях; -у спілкуванні з мудрою людиною	-у яскравих та сильних переживаннях -у турботі, співчутті -у спілкуванні; -у прояві захисту ; -думати про інших
Суспільна вимога	зберегти життя квітки	допомогти ближньому; проявити піклування; діяти для іншого
Об'єктивно-предметні умови	доцвітали чорнобривці; настала весна	жарке літо; висохла земля
Дії	зібрати жменьку сухого насіння квітів; зав'язати у вузлики; посіяти на грядці насіння; зійшло, піднялося, зацвіло, милування квітами	почув, як квітка плаче; полинув, заспівав, заграв
Предметно-перетворювальна діяльність	зібрати, посіяти	напоїв землю
Джерело емоційного переживання	ставлення бабусі до квітів, до життя	ставлення струмка до ромашки
Мотив – емоційний образ суспільної вимоги	хочу і можу зберегти, пізнати світ	хочу і можу проявити співчуття, співпереживання до ближнього

Саме бесіди за літературними творами (у літературному творі визначаємо частини, які інформують про суспільну вимогу, ставлення до літературного

героя, розглядаємо їх з дітьми, враховуючи особистий досвід старших дошкільників) дозволяють педагогу використати образно виражальні засоби, драматизовані словесні описи та наочне зображення, щоб розповідь, пояснення, можливо читання вихователя, були яскравими. Ускладнюємо інформацію за рахунок встановлення зв'язків та протилежностей під час відтворення суспільної вимоги, яка передбачена змістом літературного твору. Використовуємо звернення до досвіду дитини, що дозволяє загострити увагу на кожній суспільній вимозі. Пам'ятаємо, що джерелом емоційного переживання дитини є ставлення літературного героя до ровесника, дорослого, об'єкта природи. Звертаємось до бесід, що охоплюють нові аспекти дій та ставлень дітей, дорослих, які ще невідомі старшим дошкільникам; розглядаємо приклади альтернативних дій та ставлень літературних героїв. Для цього використовуємо літературні твори відповідного змісту. Наприклад, за літературним твором "Ромашка і струмок", автор В. Сухомлинський, ми маємо можливість задовольнити та сформулювати потреби дітей: у яскравих та сильних переживаннях, у турботі, любові, співчутті, у спілкуванні, у прояві захисту, думати про інших, виявивши суспільну вимогу: допомогти ближньому, проявити піклування, діяти для іншого. Також важливо допомогти старшим дошкільникам виокремити об'єктивно-предметні умови: жарке літо, висохла земля; дії героїв твору: почув, як квітка плаче; полинув, заспівав, заграв; пояснити предметно-перетворювальну діяльність, її мету: напоїв землю (Для чого? Для кого?). Загострити увагу на джерелі емоційного переживання: ставленні літературних героїв один до одного (ставлення струмка до ромашки), що сприятиме формуванню мотиву – емоційного образу суспільної вимоги: хочу і можу проявити співчуття, співпереживання до ближнього.

Отже, в результаті дії вище вказаних: шляху створення емоційного образу як мотиву та літературних творів В. Сухомлинського, як одного із засобів, у дитини створюється емоційний образ суспільної вимоги як мотив.

Неодноразово звертаємось до змісту літературних творів, задля розширення меж об'єктів природи, ставлень між героями, які викликають

дитячі емоції з метою вироблення стійкого емоційного ставлення до пережитого дитиною, літературним героєм, що є результатом узагальнення багаторазових ситуативних переживань дитини (О.Запорожець, Д. Ельконін). Поява емоційних переживань уможлиблює не тільки стійкість емоційного ставлення, але дозволяє дитині перебувати в стані літературного героя, діяти разом з ним, уявляти себе діючим, доводити діяльність до кінця, щоб отримати результат. Педагогу важливо звернути увагу на емоційне ставлення дитини до змісту дії, що має значення для його засвоєння; визначити, умовно, наскільки йому вдалося викликати у дитини до ровесника, літературного героя, об'єкта природи емоційне ставлення. Водночас, педагог має орієнтуватись, коли варто ускладнити зміст та структуру предметно-перетворювальної діяльності, чи відбуваються емоційні зміни у дитини по відношенню до ровесників, об'єктів природи, що перебувають під впливом усвідомлено засвоєних словесних пояснень та під впливом особистої ігрової діяльності; звернути увагу на завершення предметно-перетворювальної діяльності, спілкування ровесників під час неї, чи отримує дитина задоволення. Змістовна та цікава дія вимагає пояснення педагога, яке має супроводжуватись орієнтовними діями вихователя з об'єктом природи, спілкуванням з ровесниками (показ дорослих для дітей). Вихователь послідовно показує дії, сприяє формуванню образу мети та способу виконання дії з об'єктами природи. Уявлення, які виникають у дітей про те, що їй потрібно зробити, у якій послідовності, визначають процес практичного виконання дій, полегшують вибір ставлення до ровесника, об'єкта природи та його відображення під час ігор.

Коли дитині зрозумілий зміст соціальної вимоги, важливо використати засоби, які допоможуть дитині співвіднести соціальну вимогу із власним «Я», що діє, і спроможна прийняти рішення, усвідомити, що вона сама здатна прийняти рішення, проявити ставлення до себе, як активного суб'єкта (я можу відтворити рослину, проявити ставлення до ровесника, об'єкта природи). Таким засобом є сюжетно-рольові ігри. До сюжету ігор уводимо зміст літературних творів В. Сухомлинського або героїв цих творів, предметно-перетворювальну

діяльність з об'єктами природи. Діти розподіляються на підгрупи, обирають ролі, обирають реальні предмети для гри самостійно, маючи досвід, підкріплений емоційними враженнями, уявленнями після екскурсії, бесід, обговорення літературних творів. Наповнюємо сюжет гри соціальними відносинами між ровесниками (брат і сестра), між героями літературних творів; соціальними відносинами між людьми (мама, тато, мама і продавець, діти, дорослі і водій) та героями творів; суспільним смислом їх діяльності, який відповідає реальності побаченого дітьми раніше (зразок програвання сюжету вихователем, екскурсія до Украфлори), реальним відношенням між людьми. Враховуємо відношення між дітьми, які грають. Беручи на себе роль, дитина навчається проявляти соціально-доцільну поведінку, підкорюючи свою поведінку вимогам, які є в ролі, переживає почуття героя, якого грає. А роль сприяє тому, щоб дитина соціально-доцільно діяла: перетворювала об'єкти природи у позитивному сенсі задля інших, будувала стосунки з ровесниками. Супідрядності мотивів сприяє роль, яку грає дитина, в ній вона може легко відмовитись від розпочатої гри, щоб посадити квіти для мами, бабусі, виокремити час для відвідин магазину, забезпечення власної предметно-перетворювальної діяльності інструментами (предметами), об'єктами природи та діяти заради іншого. Вихователь має надати дитині можливість досягти успіху в грі. Факт спостереження предметно-перетворювальної діяльності дорослих (рідних людей) з об'єктами природи, коли дитина залишається бездієвою у даному процесі, під час гри руйнується. Завдяки змісту літературних творів та прикладу проявів соціально-доцільної поведінки дорослого, педагог має урізноманітнити відносини між дітьми у грі, надати реальні предмети та сюжет гри задля уникнення емоційного звикання до ролі, яка сприяє прояву соціально-доцільної поведінки у дитини. Об'єкти природи (реальні, зображені на ілюстраціях) мають стимулювати дії дитини за рахунок своєї різноманітності. У грі дитина отримує досвід у здійсненні дій, складається вміння формулювати мету, що потрібно зробити, щоб ...? Присутність мовної

регуляції дії відображає усвідомлення дії, дозволяє констатувати усвідомлення дитиною діяти соціально-доцільно.

Сюжетно-рольові ігри «Супер-маркет «Зелений сад», «Супер-маркет «Зелений сад» № 2» забезпечують формування мотивів дії у дітей старшого дошкільного віку з об'єктами природи за врахування відтворення дії, а саме ігрової ролі; сприяють вихованню вміння в дітей обирати на себе ролі, як узагальнені соціальні професійні функції дорослих, здійснювати такі функції у своїх діях, будувати відповідні ситуації та сюжет гри, що складає предметний зміст гри. Дозволяють педагогу врахувати у кожній ігровій ролі правило дії (дитина проявляє себе відповідно з правилами дії, які складають реальну соціальну функцію дорослого); створюють умови для формування потреби дітей старшого дошкільного віку у дії з ровесниками та об'єктами природи, прояву ставлення дітей до ровесників під час дії з ними та об'єктами природи; дають можливість загострити увагу на діях дітей по відношенню до ровесників під час гри через зміст гри; розгорнути соціальні відносини під час гри.

Під час розгортання сюжетно-рольових ігор, визначення їх мети, ми орієнтуємось на потреби дітей, які маємо задовольнити та сформувані. Образ поведінки, яку програє дитина у ролі, регулює власне поведінку дитини. У самій меті – діяти як мама, продавець, водій, садівник, герой літературного твору, для дитини є мета – діяти як мама, яка піклується про дитину, звертається увічливо до продавця, дякує за об'єкт природи, який придбала; діяти як бабуся, яка вчить онуків садити цибулинки весняних квітів, діяти як садівник, що доглядає квіти та ін. За допомоги мовних кліше, з досвіду відвідин магазину, дитина відпрацьовує в собі соціально-доцільну поведінку та програє її для отримання соціально-значущого результату. Під час гри створюються умови для формування мотивів для наступних провів соціально-доцільної поведінки. Спочатку ми діємо для задоволення інтересу до процесу, потім задля краси, яку створюємо власними руками для людей. Мотив – зробити корисне для людей є суспільний. Іноді можемо спостерігати мотив особистої користі,

інтересу до самої предметно-перетворювальної діяльності. Маємо виокремити особливості мотивів, які демонстрували діти: дитина діє для себе, для людей, яких знає та яким симпатизує (ровесники, близькі дорослі); зв'язок між мотивом і ціллю максимально-близький та очевидний для дитини (дитина може уявити для чого і для кого вона діє); мотив має наочну форму (дії з реальними об'єктами природи) та її зв'язок з метою (посадити цибулинку, щоб виростила квітка); мотиви у більшості випадків є особистими. Однак, у грі спостерігаємо особисті мотиви поряд із мотивами суспільними. Зважаємо на той факт, що дитина має використати результат предметно-перетворювальної діяльності з об'єктом природи – результатом дії, яку вона виконала (придбала цибулинку, щоб посадити; виростила квітку, щоб подарувати). Враховуючи, що змістом гри є відношення між людьми, роль, яку взяла на себе дитина, вона виконує, дотримується правил, виконує їх, що спонукає її програвати ставлення до іншої людини, в кінцевому результаті зосереджує увагу на суспільних відносинах між людьми, які вимагають соціально-доцільної поведінки. Педагогу важливо звернути увагу на те, що діти мають бути поінформовані про характерні особливості діяльності, яку виконують дорослі; сприяти тому, щоб ігрові дії дітей відповідали реальним діям та послідовно виконувались; розуміти, що сюжетно-рольова гра є прояв соціально-доцільної поведінки дітей в дії.

Дозволяють продовжити процес формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи дидактичні ігри, які варто проводити після бесід за літературними творами, коли у дітей актуалізовано потреби, розглянуто з ними суспільні вимоги, об'єктивно-предметні умови, дії літературних героїв, мету предметно-перетворювальної діяльності, ставлення літературних героїв один до одного за врахування досвіду дітей. Такі ігри, сприяють проявам дітей: ставлення до завдання, до обставин (умов) дії, розуміння та прийняття дії. Залучаючи дітей до дидактичних ігор, ми формуємо у них потребу у знанні, інтерес до нового джерела, яке розширить їх досвід, удосконалюємо пізнавальні вміння та навички. Водночас, ми актуалізуємо

досвід дитини та вчимо використовувати його під час ігор, формуємо бажання досягти ігрової мети, виграти. Старші дошкільники дотримуються правил гри, що допомагає їм розв'язувати ігрове завдання. Присутні у змісті дидактичних ігор відомі для дітей літературні герої або сюжети, дозволяють формувати соціально-доцільну поведінку, уможливають її майбутні прояви по відношенню до об'єктів природи, до ровесників. Розглянемо дидактичну гру «Герої в дії», дидактичне завдання якої полягає в закріпленні: уявлень дітей про дії героїв відомих для дітей літературних творів В. Сухомлинського; вміння уявляти себе в ролі героя казки або оповідання, який сам приймає рішення про мету власної дії та ставлення до об'єкта природи; вміння діяти задля відновлення об'єкта природи. Діти мають дотриматися та виконати ігрові правила: розповісти про прийняте рішення та його наслідки. Виграє той, хто вірно визначить причину та результат власної дії. За це дитина отримує символ перемоги. Ігрові дії складають вибір ілюстрації за відомим дитині літературним твором В.Сухомлинського та ілюстрації із зображенням об'єкта природи, якому потрібна допомога. Вихователю варто підібрати матеріал до гри: кольорові ілюстрації за творами В. Сухомлинського: «Білка і добра людина», «Як білочка дятла врятувала», «Дятел і дівчинка», «Дівчинка й ромашка», «Хлопчик і дзвіночки конвалії», «Покинуте кошеня», «Яблунька і літо», «Навіть квіти з сорому почервоніли», «Чорнобривці», «Прогулянка до лісу», «Внучка старої вишні»; ілюстровані картинки на яких зображено весняні квіти, які потребують допомоги. Також доцільними будуть попередні бесіди за творами В. Сухомлинського під час яких педагог зосередить увагу на позитивних діях героїв, на виборі дитиною героя (на якого героя ти хотів би бути схожим? Який тобі герой подобається? Чому ти його вибрав? Які дії здійснив герой твору? Ти можеш так вчинити? Ти можеш прийняти рішення про такий вчинок, який вчинив герой твору? Яке, на твою думку, має бути вірним рішення героя? Ти уявляєш, що буде відбуватися, якщо герой так вчинить? А якщо ти так вчиниш? Як ставиться герой твору до себе? До інших героїв цього твору? Ти колись так ставився до однолітків? до рослин, до тварин?). На початку гри ведучий

пропонує дітям вибрати із представлених ілюстрацій за літературними творами В. Сухомлинського ілюстрацію, розглянути її та визначити героя твору, якого там зображено, розповісти про його дії (Що він зробив? Для чого він так вчинив, для кого?), його ставлення до героїв твору; уявити себе в ролі героя твору, якого обрала дитина, розповісти, чи так би вчинили (Сашко або Оленка), як би рослині (герою твору) потрібна була допомога. Далі пропонуємо дітям розглянути ілюстровані картинки із зображенням весняних квітів, обрати по одній картинці на дитину; виявити, яка допомога квітці потрібна, розповісти про прийняте рішення, майбутній результат, власні дії. Розподіл дітей на підгрупи дозволяє спілкуватись зі старшими дошкільниками індивідуально, заохочувати їх до спілкування з ровесниками, уможлиблює створення діалогу під час якого діти проявляють власні ставлення досить емоційно та відверто.

Рухливі ігри, як один із засобів формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи, важливо проводити після вище вказаних форм роботи у зв'язку із тим, що їх зміст дозволяє узагальнити уявлення дітей про суспільні вимоги, об'єктивно-предметні умови, мету предметно-перетворювальної діяльності та вкотре програти кожен крок до досягнення суспільно-значущого результату у команді, провиграти соціально-доцільну поведінку. Змістове наповнення рухливих ігор відображає сюжети відомих для дітей літературних творів В. Сухомлинського, поєднується із діями героїв, які проявляють ставлення до об'єктів природи. Пропонуємо розглянути рухливу гру «Ромашки» за літературним твором В.Сухомлинського «Ромашка і струмок», яка дозволяє закріпити та актуалізувати прояви соціально-доцільної поведінки старших дошкільників до ровесників та об'єктів природи. За мету гри вибрано розвиток у дітей уваги, уяви, актуалізація суспільної вимоги – допомогти ближньому, проявити піклування, діяти заради іншого. Вихователь використовує атрибути до гри для ролей: ромашка, вітерець, його помічники - маленькі вітрячки, струмочок та музичний супровід. Важливо попередньо згадати твір В. Сухомлинського «Ромашка і струмок», розглянути ілюстрації

дітей за змістом твору, які розповідають про дії вітру, струмка, квітів. Хід гри розпочинається звуками музики; дівчатка – ромашки у таночку згуртовуються на галявині. Ведучий повідомляє, що настала весна, ромашки розквітли, заграли білим, зеленим та жовтим кольорами. Давно не було дощу, вони захотіли пити. Стали чекати дощу. А його немає. Квіти стали сумними, змарніли. Та ось на допомогу прилетів вітер із помічниками – маленькими вітрячками. Вітер та його помічники линуть до ромашок, обдувають, жаліють квіти – проявляють співчуття. Та ось з'явився струмочок, заспівав, заграв, напоїв – проявив співпереживання. Ромашки дякують вітерцю та його помічникам, струмочку. Діти на початку гри обирають ролі, у ході гри відображають у них бажання, прояви ставлень до героїв гри, насправді – діти проявляють ставлення до ровесників та об'єктів природи.

Літературні твори В. Сухомлинського дозволяють дітям зосередитись на меті предметно-перетворювальної діяльності, визначити її та здійснити, уявивши результат власної дії або дії з ровесником. Далі ми звертаємо увагу на об'єктивно-предметні умови задля досягнення першочергової мети: конкретизуємо її з дитиною (Що потрібно зробити? Наприклад: налагодити стосунки з ровесником); виявляємо об'єктивно-предметні умови її досягнення, наголошуємо на способах здійснення дій – операціях. Процес конкретизації мети вимагає звернення педагога до дитини (чого ти маєш досягти?), що дозволить їй усвідомити майбутній результат; у який спосіб це може бути досягнуто? – за предметно-перетворювальної діяльності. І вже на перше місце постає мета – налагодження стосунків із ровесником, а мета – відтворити квітку – стає умовою досягнення першочергової мети.

Отже, літературні твори В. Сухомлинського, як засіб, сприяють: побудові процесу формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку у предметно-перетворювальній діяльності з об'єктами природи; дії механізму виникнення мотиву, який забезпечує процес створення емоційного образу під час розгортання соціальних ситуацій як виховних (за І.

Бехом); забезпечують змістову складову для розгортання сюжетно-рольових, дидактичних та рухливих ігор з дітьми старшого дошкільного віку.

Джерела та література:

1. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості. Том 1. – Чернівці : Букрек, 2015. – 840 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
3. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Лев Выготский; под. ред. В. В. Давыдова. – М.: АСТ : Астрель: Люкс, 2005. – 671, [1] с.
4. Эльконин Д.Б. Психология игры. – 2-е изд. – М.: Гуманит. Узд. Центр ВЛАДОС. 1999. – 360 с.
5. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., Полииздат, 1975. – 304 с.
6. Психология личности и деятельности дошкольника. / Под ред. А.В. Запорожца и Д.Б. Эльконина. – Издательство «Просвещение», – М.: 1965. – 293 с.
7. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексеєнко. – Вінниця : Планер, 2009. – 542 с.
8. Сухомлинський В.О. Чиста криниця: Казки, оповідання, етюди: Для сімейного читання / Упоряд. О.В. Сухомлинської; Передмов. Д.С. Чередниченка; Худож. Оформл. Н.В. Сосніної. – К.: Веселка, 1993. – 287 с.: іл. – (Шк. б-ка).

Васильева Светлана

ПРОИЗВЕДЕНИЯ В. СУХОМЛИНСКОГО КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЦЕЛЕСООБРАЗНОГО ПОВЕДЕНИЯ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ В ПРЕДМЕТНО-ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С ОБЪЕКТАМИ ПРИРОДЫ

В статье раскрыты пути использования литературных произведений В. Сухомлинского в процессе формирования социально-целесообразного поведения детей старшего дошкольного возраста в предметно-преобразовательной деятельности с объектами природы. Основанием для данного процесса формирования избраны научные взгляды А. Леонтьева (макроструктура человеческой деятельности), И. Беха (создание эмоционального образа как мотива, внутренний смысл действия). Рассмотрен механизм возникновения мотива, который обеспечивает процесс создания эмоционального образа во время развертывания социальных ситуаций как воспитательных; уделено внимание эмоциональным проявлениям старших дошкольников; пошаговой работе педагога с литературными произведениями В. Сухомлинского; раскрыто применение содержания указанных произведений, как основы для развертывания сюжетно-ролевых, дидактических, подвижных игр с детьми старшего дошкольного возраста. Определено, что литературные произведения В. Сухомлинского, как средство, способствуют построению процесса формирования социально-целесообразного поведения детей старшего дошкольного возраста в предметно-преобразовательные деятельности с

объектами природы; действию механизма возникновения мотива, который обеспечивает процесс создания эмоционального образа во время развертывания социальных ситуаций как воспитательных (по И. Бехом), обеспечивают содержательную составляющую для развертывания сюжетно-ролевых, дидактических и подвижных игр с детьми старшего дошкольного возраста, которые охарактеризованы в содержании статьи.

Ключевые слова: социально-целесообразное поведение, предметно-преобразовательная деятельность детей старшего дошкольного возраста, литературные произведения В. Сухомлинского, сюжетно-ролевые игры, дидактические игры, подвижные игры.

Vasilyeva Svetlana

CREATIONS OF V. SUKHOMLINSKY AS A MEANS OF FORMING SOCIAL AND INTEGRATED BEHAVIOR OF SENIOR PRESCHOOLERS IN THE SUBJECT-TRANSFORMING ACTIVITY WITH OBJECTS OF NATURE

The article reveals the ways of using V. Sukhomlinsky's literary works in the process of formation of socially-expedient behavior of children of the senior preschool age in the subject-transformational activity with objects of nature. The scientific views of A. Leontyev (the macrostructure of human activity), I. Beha (the creation of an emotional image as a motive, the inner meaning of an action) were chosen as the basis for this formation process. The mechanism of the origin of the motive that provides the process of creating an emotional image during the deployment of social situations as educational ones is considered; paid attention to the emotional manifestations of older preschoolers; step-by-step work of the teacher with the literary works of V. Sukhomlinsky; The application of the content of the said works as a basis for the deployment of plot-role, didactic, mobile games with children of senior preschool age is disclosed. It is determined that V. Sukhomlinsky's literary works, as a means, contribute to building the process of formation of socially-expedient behavior of children of the senior preschool age in subject-transformational activities with objects of nature; the mechanism of the origin of the motive that provides the process of creating an emotional image during the deployment of social situations as educational (according to I. Bekh) provide a substantive component for the deployment of plot-role, didactic and mobile games with children of senior preschool age, are characterized in the content of the article.

Key words: socially-expedient behavior, subject-transformational activity of children of the senior preschool age, literary works of V. Sukhomlinsky, plot-role games, didactic games, outdoor games.